

Novemberupprorets sista andetag

Det var en kylig novembernatt i Warszawa. Ljudet av noter ekade genom det stora konserthuset, målat i vitt och rött, polens färger. En ung, mager man, klädd i ett klassiskt svart frack som gav honom ett någorlunda aristokratiskt utseende, satt bakom pianot. Den 19 årige Frédéric François Chopin spelade inför en polsk publik, klädda i tyg av vitt och blått med en rad olika mönster och smycken som signalerade att de inte endast såg ut som aristokrater, utan att de även hade uppfyllt rollen. Att spela konserter var svårt för Chopin då han led av tuberkulos. Mitt under den andra satsen av tredje pianosonaten klev en omfångsrik man in i konserthuset. Mannens slitna uniform, gjord av rött och blått tyg, samt det mångfald av medaljer som sträckte sig i en diagonal riktning över hans kläder tydliggjorde hans identitet. Han var den nya ryska Guvernören av Polen, Ivan Paskevitj. Stämningen i konserthuset blev nedsatt och viskningar hördes inom salongen: *“En rysk tjänsteman som befinner sig i det Polska Konserthuset?”*, *“Är han inte orolig över revolution? Det är ju trots allt 1800-talet!”*. Den unga nationalistiska och naiva Chopin såg det här som sin möjlighet att dra sitt strå till stacken genom att bidra till den länge efterlängtrade revolutionen. Han skiftade atmosfären i salongen genom att hastigt byta stycke till den Polska Polonäsen, en uppenbar symbolisk attack mot den Tsarryska makten som styrde Polen, och även mot Guvernören. Publiken av konserthuset, såväl som Chopin, började hotfullt ropa *“För vår frihet och eran”* mot Paskevitj, som drastiskt stormade ut ur salongen medans han skrek något tillbaka mot Chopin på ryska, omedveten om att Chopin inte talade eller förstod språket. Chopin hade gett syre till sina barndomsdrömmar om ett självständigt och fritt Polen, och den unge revolutionära kompositören kunde nästan redan känna doften av krut och frihet.

Den 27:e november, 4 dagar efter incidenten, hade nyheter om Chopins uttalanden redan spridits av de statligt ägda nyhetsbladen i hopp om att värva stöd till Tsarryska Polen. Chopin var däremot inte ensam om sina idéer. Nyhetsartiklarna hade lyckats slå slint och förstärkt stödet till revolutionen, en motsatt reaktion från vad de hade önskat sig. Märkvärdigt nog så var inte alla artiklar kontrollerade av staten. Chopin hade hamnat i kontakt med skribenten och journalisten Michael Sendivogius. Sendivogius hade på sig en svart kjortel med vita kragar, komplimenterat av en svart rock och en besvärligt konstig hatt, men det som gjorde honom speciell var inte den konstiga hatten, utan hans inflytande som journalist. Sendivogius hade lyckats publicera ett flertal artiklar i stöd av revolutionen utan att ha blivit besvärad av den Tsarryska staten, något som Chopin fann ofattbart märkligt. I sina artiklar refererade Sendivogius till revolutionen som “Novemberupproret”, ett namn med signifikant betydelse då det enade revolutionärer från hela Polen och gav mer syre till elden. Dessutom så hade namnet “Novemberupproret” nästan personifierat revolutionen och gett den liv. Novemberupproret var nu mer än ett krävande för ändring, det var en livfull ideologi som andades tillsammans med polens befolkning. Chopin och Sendivogius befann sig inuti ett före detta kafé i väntan om att det skulle bli natt. Kaféet var enbart gjort av trasiga plankor och lystes upp av stearinljus, inte undra på att den hade gått i konkurs. Vid det högra hörnet fanns en trasig och ostämd flygel som Chopin tog sig nöjet att spela på. Chopin avskydde kaféet då det polariserade syret förvärrade hans kondition och tuberkulos. Trots dess estetiska misslyckanden så hade kaféet blivit en allmän mötesplats för revolutionärer. Chopin och Sendivogius plan var att åka till en övergiven by i Warszawa mitt under natten för att vara diskreta. Där skulle de möta ett par unga soldater och revolutionära lojalister för att hjälpa de smuggla ut vapen från den Polska Militärademin. Chopin var fullt medveten om riskerna

av uppdraget, men att beväpna Polen var det sista steget kvar tills de kunde marschera mot Belvedere, palatset där Ivan Paskevitch och de resterande ryssarna befann sig.

Klockan 00:06, då timvisaren passerade midnatt, begav sig Chopin och Sendivogius ut mot Sendivogius droska. Chopin klev in i droskan och väntade med dåligt tålamod på Sendivogius som viskade något på ett språk som Chopin inte riktigt kunde förstå, men kände igen, till ett par män som stod utanför kaféet. Efter att ha suttit sig på droskan befallde Sendivogius hästarna att åka mot destinationen med full fart. Skriket av hästarna förvärrade Chopins nervositet inför kvalet som han snart skulle stå inför. Efter att ha passerat gränserna till den diskreta mötesplatsen så hade Chopin insett att det inte fanns någon återvändo. Han hade precis som Caesar en gång i tiden gjort, gått över Rubicon, fast istället för en flod så var det ett träsk av ackumulerad regn och mossor. Det enda som bidrog till någon form av lugnhet var regnet som fredligt droppade och plaskade mot det hårda träsket och asfalt under de, i samma takt som Regndropspreludien som Chopin komponerade när han var betydligt mycket yngre. En blixtnedslag slog ner mot marken skrämde hästarna så att droskan nästan välte, och Chopin började hosta ansträngande. Även fast Chopin gillade ljudet av regn så kunde han inte fly det faktum att det fuktiga vädret förvärrade hans hälsa. Chopin och Sendivogius var lättade när de klev av droskan. Det blev direkt bemötta av ett gäng unga män, osynliga på grund av mörkret, som bar på spjällådor fyllda med vapen. De unga lojalisterna var tåglösa som muren. Chopin och Sendivogius nästa mål var tydligt, att åka till Belvedere och beväpna de polska revolutionärerna inför marscheringen mot palatset. Ett större antal vapen än förväntat fick mirakulöst plats i droskan, men Sendivogius var tvungen att sätta sig på en av hästarna medans Chopin fick sitta i droskan med hans hälsa som ursäkt. Chopin var återigen förvånad men imponerad över hur en journalist hade den atletiska kapaciteten att på rida en häst som dessutom bar på så tung last. Chopin och Sendivogius började åka mot Belvedere och männen följde efter med de resterande spjällådorna.

Efter ett par timmar hade de närmat sig Belvedere Palatset. Sendivogius hade genom sina kontakter, som han ständigt vägrade att nämna, hittat skogen som revolutionärerna befann sig vid i väntan på att marschera. Chopin och Sendivogius mötte ledaren av revolutionen, Underlöjtnant Piotr Wysocki, en muskulös och lång man som var klädd i en helsvart militär uniform med guldiga medaljer och en piratliknande huvudbona. Efter att ha beväpnat de män som inte redan hade vapen, marscherade Chopin, Sendivogius och Wysocki tillsammans med 100000 män, mot Belvedere Palatset.

Den revolutionära armén var förvånansvärt organiserad. En flock av 100000 män marscherade med vapen och flaggor med mottot "För våran frihet, till eran" och även "Kongress Polen" som hade blivit revolutionärernas nya alternativa namn för Polen. I bakgrunden spelades Chopins Militärmarsch Op. 40 (Nr.) 1 av den Polska Militärorkestern, för att hålla en konstant och effektiv takt bland de marscherande. Kongress Polen avfyrade det första skottet mot en rysk fältvakt, men missade och träffade palatset, och med skottet invigde Kongress Polen sitt ultimatum inför ryssarna, "Novemberupproret den 29:e november, frihet eller död." Ryska soldater i vitt och blått sprang mot angrepp och skott flög åt varenda håll som fanns. Den tjocka atmosfärens syre hade blivit omvandlat till krut. Chopin och Sendivogius kunde enbart titta på medans polska och ryska soldater slogs tills dödsriket välkomnade de åter. Dånandet av de ekande skotten övervalde Chopin. Hans tuberkulos gjorde det svårare och svårare att ta in syre, med varje andetag mer krävande än det förra. Trots den hårda och farliga miljö som Chopin befann sig i, hade han iallafall nöjet av att se Kongress Polen leda i striden. De fåtal ryssar som vaktade palatset må ha varit mer skickliga och tränade, men de var färre i nummer jämfört med Kongress Polen, och stod därmed ingen chans. Skott efter skott, väsen efter

väsen, föll Kongress Polens fiender ner mot det smutsiga fältet, målat i rött. Den preliminära vinsten varade dock inte länge. Polska och ryska soldater frös till när de hörde ljudet av hästar omringa de. Långt bortom skyn var rysk förstärkning på väg. Chopin hamnade i ett sinne av chock i undran om hur rysk förstärkning kunde ha anlånt så tidigt, men det tog inte lång tid för Chopin att lista ut det, armén som kom farande mot de var inte förstärkning, det var en förberedelse, en planerad attack. Någon hade redan förvarnat ryssarna om attacken. Det var en armé på över 180000 soldater, alla ledda av samma man som Chopin tidigare attackerat, Guvernören Ivan Paskevitj. Nyanlända ryska soldater med starkare siffror, bättre utrustning och skickligare träning slaktade Kongress Polens soldater. Belvedere Palatset hade blivit ett slakthus. Nästan alla revolutionärer hade dött, förutom ett fåtal tillsammans med Chopin och Sendivogius som lyckades fly.

Chopin lyckades övertala Sendivogius att åka till kaféet, mot Sendivogius vilja. Chopins tuberkulos hade gett honom aggressiva hostattacker, och han var fullt medveten om att slutet höll på att närma sig. Han var en döende man som levde på lånad tid, på lånad syre. När de var framme vid kaféet såg de att det höll på att brinna. De torra träplankorna hade förvärrat spridningen av elden. Chopin var övertygad om att det måste ha varit ryska soldater, men Sendivogius påstod att det var stearinljusen, trots att de hade blåst ut alla innan de lämnade. Chopin hade nu inget annat alternativ än att fly från Polen, moderlandet som han älskade mer än sig själv. Sendivogius ville av okända skäl stanna kvar i kaféet, men gav Chopin sin droska och bad honom att bege sig emot Kraków och leta efter ett hus markerat med "X". Där skulle han hitta de resterande kongress polska flyktingar som fortfarande levde.

När Chopin kom fram till huset såg han en syn som skulle lämna hjärtat av varenda patriot förkrossat. Bara ett fåtal polska soldater var friska nog för att kunna fly, resten var för grovt skadade. I huset fanns en gammal flygel som var mycket lik den från konserthuset, en Pleyel & Compagnie No. 13819. Chopin bestämde sig för att stanna kvar ett par timmar till i huset för att spela för de sjuka polska flyktingarna. Detta satte Chopin i enorm risk, då ryska soldater utan tvekan letade efter kongress polska överlevande, men Chopin var villig att ta de riskerna, som en sista patriotisk akt för Polen. Klanget av oktaverna från Chopins Etyd Op. 10 (Nr. 12) fyllde rummet med passion och sorg. C-moll skalan av Revolutionsetyden som den senare skulle komma att bli kallad, penslade det omålade huset till vitt och rött, polens färger. En kraftig smäll tog uppmärksamheten av de polska flyktingarna som vände sig om förskräckt, men inte Chopin, han visste redan vad det var och behövde inte kolla. Ryska soldater hade hittat huset. Chopin fortsatte spela klart stycket, ryssarna må ha tystat hans ord, men de skulle inte få tysta hans musik. Han undrade hur de hade lyckats hitta platsen om det endast var polska flyktingar som visste om den, men efter kort tid slog det honom att det inte stämde, det fanns en till person som visste. Personen som hade förrått Chopin, förrått Polen, var Sendivogius. Pusselbitarna hade satt sig på plats. Sendivogius immunitet mot medias censur, det främmande språket som Chopin inte förstod men kände till, de okända kontakterna och männen Sendivogius talat med, förvarningen till Ryssland, det brinnande kaféet, allt ledde till samma svar, Sendivogius var en rysk loyalist. Ivan Paskevitj gick med tunga steg fram och vandaliserade flygeln som Chopin spelade på, det var en symbolisk attack. Paskevitj släpade den unge och svaga Chopin till ett litet rum, bortom resten av världens öga. Ett ljud ekade genom det gamla huset, men den här gången kom det inte från pianot. Chopin som tidigare behövt kämpa för att få syre på grund av sin tuberkulos hade nu på ett horribelt sätt blivit befriad från sitt elände. Den unge kompositören, pianisten och frihetskämpen, Frédéric François Chopin, tog en sista smak av syre och liv innan även han välkomnades av dödsrikets portar, och med honom tog Novemberupproret sitt sista andetag.